

Απ-εικονίσεις της Αμερικής: εισαγωγή

Τατιανή Γ. Ραπατζίκου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τα δοκίμια που συμπεριλαμβάνει ο παρών τόμος επιχειρούν να σκιαγραφήσουν την εικόνα της Αμερικής από το 19^ο αιώνα μέχρι σήμερα όπως αυτή προσλαμβάνεται σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές και κοινωνικο-πολιτικές συγκυρίες μέσω διαφόρων λογοτεχνικών, θεατρικών, ποιητικών, κινηματογραφικών και φωτογραφικών αναζητήσεων. Κάθε ένα από τα άρθρα του τόμου αποδεικνύει ότι η σύνθεση, κατασκευή, και πρόσληψη της εικόνας μιας χώρας αποτελεί μια σύνθετη και πολύ-επίπεδη διαδικασία, η οποία είναι άρρητα συνδεδεμένη με τη συνεχώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα αλλά και ταυτότητα, όπως αυτές συνεχώς αναδιαμορφώνονται μέσω πολλαπλών ιστορικο-πολιτισμικών μεταβλητών.

Στην ομιλία που έδωσε ο Μπαράκ Ομπάμα στην Αθήνα στις 16 Νοεμβρίου 2016 πριν το τέλος της προεδρικής του θητείας ανέφερε χαρακτηριστικά: «Ο παγκοσμιοποιημένος πλανήτης μας διέρχεται μια περίοδο βαθιάς αλλαγής [...] και κανείς από εμάς δεν γνωρίζει το μέλλον. [...] Εντούτοις πιστεύω ότι η Ιστορία μας δίνει ελπίδα».¹ Τα λόγια αυτά μαρτυρούν τη διττή υπόσταση της καθημερινά μεταβαλλόμενης πραγματικότητας που όλοι βιώνουμε, όπου η ελπίδα συμβαδίζει με την αβεβαιότητα μέσα σε ένα ρευστό κοινωνικό, ιστορικό, και πολιτικό σκηνικό. Βέβαια την ίδια στιγμή, είναι σημαντικό να αναλογιστεί κανείς την ιδιαίτερη βαρύτητα και σημασία που έχουν οι παρατηρήσεις αυτές όταν προέρχονται από έναν Αφρικανο-Αμερικανό Πρόεδρο, του οποίου η παρουσία στην Αμερικανική πολιτική σκηνή αποτελεί σημαντικό σημείο αναφοράς εάν κανείς αναλογιστεί τις πολλαπλές αλλαγές και προκλήσεις που έχουν συντελεστεί στην Αμερική από την εποχή της «Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας» της μέχρι σήμερα. Όπως μαρτυρά και η σύγχρονη επικαιρότητα, η Αμερική αποτελεί πάντα μέρος των ευρύτερων κοινωνικών και γεωπολιτικών συσχετισμών και ανακατατάξεων που επιτελούνται σε παγκόσμια κλίμακα. Αυτό βέβαια οδηγεί τις ερευνήτριες και τους ερευνητές σήμερα να αναλογιστούν τις λεπτές ισορροπίες που η Αμερική καλείται να διαχειριστεί τόσο στο εσωτερικό της ίδιας της χώρας όσο και στην παγκόσμια κοινότητα, όσον αφορά στην εικόνα μιας παντοδύναμης αλλά και ευάλωτης κοινωνίας, λόγω των πολλαπλών

¹ Obama, σελ. 68.

κρίσεων – πολιτικών, κλιματολογικών, εθνοτικών, μεταναστευτικών, οικονομικών – που καλείται να αντιμετωπίσει.

Σημαντικοί θεωρητικοί, όπως ο Carlos Rowe, ο George Lipsitz, και ο Donald Pease, από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα διατυπώνουν τον προβληματισμό τους ως προς τη σύγχρονη εικόνα της Αμερικής. Συγκεκριμένα αναφέρονται στα άρθρα τους στα πολλαπλά προσωπεία του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, ο οποίος για τον Lipsitz οφείλεται στην ύπαρξη μιας «αδιαφοροποίητης και σαφέστατα αμερικανικής εθνικής ταυτότητας η οποία διαφέρει από τις ταυτότητες άλλων εθνότητων»,² ενώ ο Rowe αναφέρεται στην τάση «αποκλεισμού διαφορετικών πολιτισμών καθοριστικής ιστορικής σημασίας στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ανάπτυξη της Αμερικής».³ Στη συνέχεια ο Pease επικεντρώνεται στο γεγονός ότι «η παγκοσμιοποίηση και η μετα-αποικιοκρατία ξεκινούν με την προϋπόθεση ότι ενώ το έθνος-κράτος δεν έχει ακριβώς πεθάνει, έχει υποστεί δραστικές αλλαγές [...] [οι οποίες όμως δεν έχουν οδηγήσει] σε περαιτέρω ανάπτυξη».⁴ Οι απόψεις που διατυπώνονται εδώ εκφράζουν μια βαθύτερη ανάγκη ως προς τον τρόπο προσέγγισης, ανάλυσης και κατανόησης της Αμερικής, όχι ως μιας μονοδιάστατης δύναμης, αλλά ως μιας πολυεπίπεδης, σύνθετης, και συνεχώς μεταλλασσόμενης οντότητας σ' ένα διεθνές κοινωνικο-πολιτικό, εθνοτικό και φυλετικό επίπεδο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα αναλυτές, όπως ο Paul Giles και η Shelley Fisher Fishkin, να τονίσουν την ανάγκη μελέτης της Αμερικής από ερευνήτριες και ερευνητές που κινούνται σε διαφορετικά πολιτισμικά και γεωγραφικά περιβάλλοντα, έτσι ώστε να υπάρξει μια πιο διεισδυτική ανάλυση του ρόλου που η Αμερική καλείται να διαδραματίσει στη διεθνή σκηνή σήμερα. Συγκεκριμένα, ο Giles στο άρθρο του με τίτλο “Transnationalism in Practice” μιλά για την ανάγκη «επαναδιαπραγμάτευσης και επανεξέτασης της εξουσίας», ενώ η Fishkin στην ομιλία της με τίτλο “Crossroads of Cultures: The Transnational Turn in American Studies” επικεντρώνεται στον εμπλουτισμό της έρευνας από κείμενα και μελέτες εκτός των αμερικανικών συνόρων. Όπως γράφει, «εάν πολλοί από εμάς αισθάνονται άνετα στο να μη διαβάζουν και να μη μιλούν καμιά άλλη γλώσσα εκτός της Αγγλικής, πολύ από εμάς δεν βλέπουν τίποτε να πηγαίνει λάθος»,⁵ υποδηλώνοντας έμμεσα τον προβληματισμό της για τους κινδύνους που ενέχει η κατανόηση και ερμηνεία της πραγματικότητας όταν αυτή

² Lipsitz, σελ. 211.

³ Rowe, σελ. 11.

⁴ Pease, σελ. 1.

⁵ Fishkin, σελ. 36.

στηρίζεται σε μία μόνο γλώσσα με την εμβέλεια και αφομοιωτική δυναμική όπως αυτή της Αγγλικής.

Επομένως, τα άρθρα που εμπεριέχει αυτός ο τόμος επιχειρούν να προσεγγίσουν την Αμερική μέσα από μια σειρά διαφορετικών διαπολιτισμικών αναγνώσεων. Οι συγγραφείς που συμμετέχουν στο εγχείρημα αυτό φωτίζουν μέσω της δικής τους ευρωπαϊκής οπτικής συγκεκριμένες πτυχές της Αμερικανικής κοινωνικής, πολιτικής, και πολιτισμικής ζωής, αναλύοντας διαφορετικά δείγματα της λογοτεχνικής και καλλιτεχνικής της παραγωγής. Τα άρθρα χωρίζονται σε τρεις ενότητες: στην **πρώτη ενότητα** έμφαση δίνεται στα κείμενα τα οποία εστιάζουν στην κατασκευή της εικόνας της Αμερικής στα τέλη του 19^{ου} και αρχές 20^{ου} αιώνα ως μιας τεχνολογικά και πολιτικά προηγμένης χώρας παρά τα εσωτερικά κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει. Συγκεκριμένα, η **Ζωή Δέτση** επικεντρώνεται στη συμβολή το θεάτρου αλλά και στην ερμηνεία σημαντικών ηθοποιών, όπως του Edwin Forrest, ως μέσο ενίσχυσης και συνοχής της εθνικής ταυτότητας σε μια περίοδο ιδεολογικής αναζήτησης αλλά και αμφιβολίας· ο **Νικόλαος Μαυρέλος** επικεντρώνεται στο τρόπο με τον οποίο τρεις Έλληνες λόγιοι, όπως ο Αδαμάντιος Κοραής, ο Εμμανουήλ Ροΐδης και ο Νικόλαος Επισκοπόπουλος, παρουσιάζουν και σχολιάζουν την Αμερική και τα επιτεύγματά της ως προς το πολίτευμα αλλά και την κοινωνική και πολιτισμική παραγωγή παράλληλα με τη δημιουργία του ελληνικού κράτους· ο **Γιώργος Καλογεράς** σχολιάζει τις δυσκολίες ενσωμάτωσης και αποδοχής των Ελλήνων μεταναστών από την αμερικανική κοινωνία, την πραγματικότητα που καλούνταν να αφήσουν πίσω τους και τις θυσίες που απαιτούσε ο εξαμερικανισμός τους. Τα κείμενα τα οποία περιλαμβάνονται στη **δεύτερη ενότητα** αντλούν τα επιχειρήματά τους και το πρωτογενές υλικό τους από τη φωτογραφική, ποιητική, και κινηματογραφική παραγωγή σε διάφορες χρονικές στιγμές του 20^{ου} αιώνα, εστιάζοντας με αυτόν τον τρόπο στις αντίξοες κοινωνικο-πολιτικές συνθήκες της αμερικανικής πραγματικότητας, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο αυτές οδήγησαν μια σειρά καλλιτεχνών σε έναν πρωτοποριακό τρόπο πρόσληψής της. Ειδικότερα, η **Γιούλη Θεοδοσιάδου** εστιάζει στην οικονομική ύφεση του 1920 και στον τρόπο με τον οποίο ο φωτογραφικός φακός σε συνδυασμό με την ποιητική γραφή των Walker Evans και James Agee όχι μόνο καταγράφει τις κακουχίες των κολίγων του αμερικανικού Νότου αλλά και βοηθά στο να διαλυθούν τα στερεότυπα εναντίον τους· η **Σταματίνα Δημακοπούλου** εστιάζει στην ποιητική γραφή του Frank O' Hara, όπως αυτή αναδύεται μέσα από διάφορα προσωπικά και δημόσια συμβάντα της

νεοϋρκέζικης ζωής τη δεκαετία του 1950, αλλά και των εικαστικών τάσεων του αφηρημένου εξπρεσιονισμού και της ποπ-αρτ σε μια προσπάθεια αποτύπωσης και αντίστασης στη ρευστή πραγματικότητα· ο **Μιχάλης Κοκκόνης** στοχεύει στη σύνδεση του κοινωνικού-πολιτικού σκηνικού των δεκαετιών του 1960 και 1970 στην Αμερική με την αναγέννηση του Χόλιγουντ εξαιτίας κινηματογραφικών παραγωγών που ακόμη και σήμερα ξεχωρίζουν για την πλοκή και τους ιδιαίτερους χαρακτήρες τους, σηματοδοτώντας μια περίοδο καλλιτεχνικής δημιουργίας η οποία λειτουργεί ως αντίβαρο της χολιγουντιανής εμπορευματοποίησης. Τέλος, στην **τρίτη ενότητα** περιλαμβάνεται το φωτογραφικό οδοιπορικό του **Γιώργη Γερόλυμπου**, το οποίο αποτελεί έναν στοχαστικό επίλογο στη διαχρονική θεματολογία που αναπτύσσεται από τα υπόλοιπα άρθρα του τόμου, σε μια προσπάθεια αποτύπωσης, μέσω των φωτογραφικών λήψεων του ίδιου του καλλιτέχνη, των αντιθέσεων, της ποικιλίας και διαφορετικότητας που χαρακτηρίζουν το αμερικανικό γεωγραφικό και αστικό τοπίο σήμερα, αλλά και κατ'επέκταση τον αμερικανικό πολιτισμό και ταυτότητα.

Αυτό που τα παραπάνω άρθρα υπογραμμίζουν είναι ότι η εικόνα της Αμερικής, όπως αυτή απορρέει από μια σειρά ιδεολογικών, κοινωνικών και πολιτικών συσχετισμών, συνδέεται τόσο με τις ιστορικές συγκυρίες κάθε εποχής όσο και με τις αντιλήψεις που κάθε φορά διαμορφώνουν τους τρόπους με τους οποίους η αμερικανική κοινωνία βλέπει ή προσεγγίζει ή ακόμη και κατασκευάζει την πραγματικότητα. Αυτό σημαίνει ότι και ο τρόπος με τον οποίο οι συγγραφείς και οι καλλιτέχνες επιλέγουν να δουν ή να ερμηνεύσουν την πραγματικότητα, όπως αποδεικνύεται από την κριτική ανάλυση και παραδείγματα που προσφέρουν τα άρθρα του τόμου, αποκαλύπτει τη συνθετότητά της αλλά και την πολυεπίπεδη οργάνωση και κατασκευή της. Σε αυτό ακριβώς οφείλεται και η συνεχώς μετεξέλιξη της προσέγγισης της εικόνας ή οπτικής αντίληψης της πραγματικότητας, όπως έχει διατυπωθεί μέσω των αγγλόφωνων θεωριών της πολιτισμικής, γλωσσικής, και οπτικής «στροφής» (ή “turn”) στις οποίες αναφέρονται οι ακόλουθοι ερευνητές. Συγκεκριμένα, η Margaret Dikovitskaya στο *Visual Culture: The Study of Visual Culture after the Cultural Turn* (2006) μιλά για τις εικόνες ως μια «αντανάκλαση της πολύπλοκης αλληλεξάρτησης μεταξύ δύναμης και γνώσης»,⁶ το οποίο βοηθά να κατανοήσει κανείς τις κοινωνικο-πολιτικές και πολιτισμικές εντάσεις και αντιπαραθέσεις που μπορεί να (συν)υπάρχουν εντός μιας φαινομενικά συμπαγούς

⁶ Dikovitskaya, σελ. 48.

οπτικής πρόσληψης της πραγματικότητας. Ο Richard Rorty με τη σειρά του στο έργο του με τίτλο *The Linguistic Turn: Essays in Philosophical Method* (1970) μιλά για τον τρόπο με τον οποίο κατά τον 20^ο αιώνα η μετατόπιση της φιλοσοφικής διερεύνησης της πραγματικότητας από το συλλογισμό στη γλώσσα συνέβαλε στο να γίνει κατανοητή η αδυναμία της γλώσσας ως προς την πιστή αναπαράστασή της,⁷ γεγονός το οποίο μαρτυρά τη δυναμική και όχι την ομοιογένεια της πραγματικότητας αυτής. Στη συνέχεια, ο W.J.T. Mitchell στη μελέτη του με τίτλο *Picture Theory* (1994) δεν αναφέρεται στη μίμηση ή αντιγραφή της πραγματικότητας αλλά «στην εικόνα ως μια σύνθετη αλληλεπίδραση μεταξύ οπτικής, συσκευών αποτύπωσης εικόνων, θεσμών, λόγου, σωμάτων και νοημοσύνης»,⁸ το οποίο μας καλεί να δούμε τις εικόνες ως μια σύνθετη και πολυεπίπεδη και όχι μονοδιάστατη διεργασία που έχει τη δύναμη να αναπαραγάγει πολλαπλές ερμηνείες, ενώ την ίδια στιγμή, όπως σημειώνει ο Stuart Hall, αυτές υπόκεινται σε «περιορισμούς για το τί μπορεί κανείς να δει και τί να προβληθεί, να σκεφτεί και να ειπωθεί».⁹

Όλες οι παραπάνω απόψεις και οι διαδοχικές «στροφές» που έχουν συντελεστεί ως προς τον τρόπο κατανόησης, ερμηνείας, αλλά και οπτικής αντίληψης της πραγματικότητας ωθούν τους σύγχρονους μελετητές να αναγνωρίσουν τη διαλογική δυναμική που αναπτύσσεται όταν η αμερικανική λογοτεχνική και πολιτισμική παραγωγή προσεγγίζεται από διαφορετικές οπτικές γωνίες και φωνές, όπως επιχειρεί να κάνει ο παρών τόμος. Σε αυτήν την περίπτωση, το κάθε άρθρο σκοπό έχει να παρουσιάσει τις πολλαπλές εναλλαγές που χαρακτηρίζουν μία κοινωνία, βοηθώντας μας να δούμε την αμερικανική επικαιρότητα, και κατ' επέκταση την αμερικανική ταυτότητα, εντός μια παγκόσμιας και συνεχώς διαπραγματευόμενης διάστασης την οποία χαρακτηρίζουν οι ποικίλες και συνεχώς αναδυόμενες απόψεις, εμπειρίες, και μαρτυρίες τόσο εντός όσο και εκτός Αμερικής. Ο Hall στο άρθρο του "Cultural Identity and Diaspora" μιλά για την πολιτισμική ταυτότητα ως κάτι που «ανήκει στο μέλλον αλλά και στο παρελθόν [...] [ως κάτι που υπόκειται] σ'ένα συνεχές 'παιχνίδι' της ιστορίας, πολιτισμού, και εξουσίας»,¹⁰ σε μια προσπάθεια ανάδειξης μιας πιο διευρυμένης και όχι περιορισμένης και πάγιας, εξαιτίας ενός συγκεκριμένου εθνικού πλαισίου, κατανόησης των εννοιών αυτών. Εδώ ακριβώς έρχεται να προστεθεί η αντίληψη που διατυπώνουν οι ακόλουθοι μελετητές, η

⁷ Voparil and Bernstein, σελ. 15-19.

⁸ Mitchell, σελ. 16.

⁹ Hall, αναφ. στο Evans and Hall, σελ. 311.

¹⁰ Hall, σελ. 225.

Caroline F. Levander και ο Robert S. Levine στο βιβλίο τους *Hemispheric American Studies* (2008), οι οποίοι δηλώνουν την ανάγκη προσέγγισης της Αμερικής ως μιας «περίπλοκης γεωγραφίας, μετακίνησης και διασταύρωσης ανθρώπων, περιοχών, διασποράς, και εθνών εντός ενός αμερικανικού ημισφαιρίου [...] που μερικές φορές καθορίζεται από τεχνητά άκαμπτα όρια και σύνορα».¹¹ Το επιχείρημα αυτό το διανθίζει περαιτέρω ο Winfried Fluck στο άρθρο του “A New Beginning?: Transnationalisms” (2011). Εκεί μιλά για την μετεξέλιξη των εννοιών της διαπολιτισμικότητας και της διεθνικότητας σε πρακτικές πολλαπλής δυναμικής τόσο εντός όσο και εκτός Αμερικής. Σε αυτήν ακριβώς την αλλαγή θεωρεί ο Fluck ότι εντοπίζεται και η «πολυπλοκότητα της διεθνούς εμπλοκής της Αμερικής»¹² σε γεγονότα και δράσεις τα οποία μπορεί να ξεκινούν από εντόπια συμβάντα ή ακτιβιστικές πρωτοβουλίες, αλλά έχουν την ικανότητα γρήγορα να μεταδίδονται και μεταλαμπαδεύονται σε άλλα κοινωνικά περιβάλλοντα σε διεθνές επίπεδο, μεταλλάσσοντας το ρόλο της Αμερικής από μια διεθνή σε μια δια-εθνική δύναμη ικανή να ενεργοποιεί όχι μόνο άμεσα αλλά και έμμεσα πολλαπλές αλληλεπιδράσεις παγκόσμιας εμβέλειας. Ως αποτέλεσμα, η σχέση που διαμορφώνεται μεταξύ της Αμερικής και του υπόλοιπου κόσμου δεν είναι πλέον διπολική, δηλαδή «αυτοί» και «εμείς», όπως συνέβαινε κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα λόγω της αμερικανικής ηγεμονίας, αλλά πλέον πρόκειται για μία σχέση διεθνών αλληλεπιδράσεων, διαπραγματεύσεων και συσχετισμών που συνεχώς αναπροσδιορίζουν τόσο την εικόνα όσο και το ρόλο της Αμερικής στον κόσμο σήμερα.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που προηγήθηκαν, τα άρθρα που περιλαμβάνει αυτός ο συλλογικός τόμος δίνουν έμφαση στην κριτική ανάλυση συγκεκριμένων εκφάνσεων της αμερικανικής πολιτικής και κοινωνικής σκηνής αλλά και πολιτισμικής παραγωγής στα τέλη του 19^{ου}, 20^{ου}, και 21^{ου} αιώνα, μεταφέροντας έτσι στην αναγνώστρια και στον αναγνώστη τη διαχρονική διαδικασία κατασκευής και ανασύνθεσης της εικόνας και του μυθεύματος της πραγματικότητας, η οποία πάντα θα αποτελεί ένα μείγμα ποικίλων, αλληλοσυγκρουόμενων, και ρευστών απόψεων, ιδεολογιών, αλλά και ιστορικών εναλλαγών. Επομένως προκύπτει ότι αυτό που βλέπουμε, όταν μάλιστα πρόκειται για την εικόνα ενός άλλου πολιτισμού, είναι αποτέλεσμα πολλαπλών κωδικοποιημένων μηνυμάτων, αλλά και μιας οπτικής ρητορικής που προάγει τη διάθλαση της πραγματικότητας. Τα ίδια τα άρθρα μας

¹¹ Levander και Levine, σελ. 3.

¹² Fluck, σελ. 380.

μιλούν για το θεατρικό σώμα στην σκηνή, την κινηματογραφική ταινία και τη βιομηχανία παραγωγής της, τα πολλαπλά τοπία που προσλαμβάνει ο φωτογραφικός φακός, το στερεότυπο του μετανάστη και τον αγώνα κοινωνικής ένταξής του, την εικόνα ενός κράτους και την επίδραση που αυτή ασκεί στη σύσταση ενός άλλου, το ποιητικό κείμενο ως έκφραση αντίστασης στις δυνάμεις που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την πραγματικότητα, τα οποία αποτελούν ψήγματα ενός πολιτισμικού μωσαϊκού και όχι μιας ομογενοποιημένης εικόνας. Όλα αυτά φέρνουν στη μνήμη μας τον Michel Foucault που μιλά για την «παγίδα του ορατού»,¹³ (σελ. 200), αλλά και τον Guy Debord που μιλά για την «κοινωνία του θεάματος», της οποίας «η βασική της λειτουργία είναι η πολιτισμική εξάλειψη της ιστορίας»,¹⁴ δηλαδή η δημιουργία μιας γενικευμένης και επίπεδης αλλά ιστορικά απατηλής οπτικής πρόσληψης γεγονότων και συμβάντων.

Όπως προκύπτει, μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι δεν υπάρχουν στεγανά όρια στη διαπραγμάτευση και κριτική ανάλυση ενός πολιτισμικού χώρου όπως είναι η Αμερική, της οποίας η εικόνα συνεχώς αποτελεί μία διαστρωμάτωση ταυτοτήτων, εθνοτήτων, και πεποιθήσεων που συνεχώς αναδιαμορφώνουν αλλά και αναδιαμορφώνονται από τα εντόπια αλλά και παγκόσμια γεγονότα, τάσεις και κρίσεις. Η Barbara Groseclose στη μελέτη της για την αμερικανική τέχνη του 19^{ου} αιώνα αναφέρεται στον Αμερικανό συγγραφέα Mark Twain και στη φράση του ότι «δεν υπάρχει ούτε ένα χαρακτηριστικό που να μπορεί να θεωρηθεί ως ‘Αμερικανικό’».¹⁵ Η παρατήρηση αυτή υπογραμμίζει το διαπολιτισμικό χαρακτήρα της αμερικανικής κοινωνίας, ενώ παράλληλα στρέφει την προσοχή μας στον τρόπο με τον οποίο η Αμερική από το 19^ο αιώνα έως σήμερα συνεχώς αναδιαπραγματεύεται την πολιτική, κοινωνική και πολιτισμική εικόνα αλλά και ύπαρξή της. Είναι η δύναμη και η ρευστότητα, η αμφισημία και η πολλαπλότητα της εικόνας που οδηγεί, όπως υποδηλώνουν και τα άρθρα αυτού του τόμου, στην επαναπροσέγγιση της Αμερικής μέσω των πολύπλευρων απεικονίσεών της αλλά και των πολυάριθμων αναγνώσεων και ερμηνειών που αυτές ενεργοποιούν.

¹³ Foucault, σελ. 200. Στη μελέτη του *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (1977), ο Foucault μιλά για το πανοπτικό σύστημα ως ένα «εργαλείο μόνιμης, εξουθενωτικής, πανταχού παρούσας επιτήρησης, ικανής να τα κάνει όλα ορατά αρκεί να παραμένει αόρατη» (σελ. 214).

¹⁴ Debord, σελ. 191.

¹⁵ Groseclose, σελ. 1.

Βιβλιογραφία

- Debord, Guy. *The Society of the Spectacle*. Black and Red, 1977.
- Dikovitskaya, Margaret. στο *Visual Culture: The Study of Visual Culture after the Cultural Turn*. The MIT Press, 2006.
- Fishkin, Shelley Fisher. “Crossroads of Cultures: The Transnational Turn in American Studies – Presidential Address to the American Studies Association, November 12, 2004.” *American Quarterly*, Vol. 57, No.1, 2005, pp. 17-57.
- Foucault, Michel. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Penguin, 1977.
- Giles, Paul. “Transnationalism in Practice.” *49th Parallel*, Special Edition: *Dislocations: Transatlantic Perspectives on Postnational American Studies*, Issue 8, 2001, fortyninthparalleljournal.files.wordpress.com/2014/07/3-giles-transnationalism-in-practice.pdf Access 20 November 2020.
- Groseclose, Barbara. *Nineteenth Century Art*. Oxford UP, 2000.
- Hall, Stuart. Introduction. *Culture: The Reader*, edited by Jessica Evans and Stuart Hall, Sage Publications, 2005, pp. 309-314.
- . “Cultural Identity and Diaspora.” *Identity: Community, Culture, Difference*, edited by Jonathan Rutherford, Lawrence & Wishart, 1990, pp. 222-237.
- Levander, Caroline F., and Robert S. Levine. *Hemispheric American Studies*. Rutgers UP, 2008.
- Lipsitz, George. “ ‘Sent for You Yesterday, Here You Come Today’: American Studies Scholarship and the New Social Movements.” *Cultural Critique*, Autumn 1998, pp. 203-225.
- Mitchell, W.J.T. *Picture Theory*. U of Chicago P, 1994.
- Obama, Barack. Remarks by President Obama to the People of Greece, 16 November, 2016, Stavros Niarchos Foundation Cultural Center, Athens, Greece. Keynote Address.
- Pease, Donald. “National Narratives, Postnational Narration.” *Modern Fiction Studies*, Vol. 43, No.1, 1997, pp.1-23.
- Rowe, Carlos. “Post-Nationalism, Globalism and the New American Studies.” *Cultural Critique*, Autumn 1998, pp. 11-28.
- Winfried Fluck στο άρθρο του “A New Beginning?: Transnationalisms.” *New Literary History*, Vol. 42, No. 3, SUMMER 2011, pp. 365-384.
- Voparil, Christopher J., and Richard J. Bernstein, editors. *The Rorty Reader*. Wiley-Blackwell, 2010.